

16.99x24.34	1	עמוד 35	יבנתון - יבנה נט	17/04/2026	97555014-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

בורחים מהמערכה, שוכחים את הזיכרון :

מבט לכנסת

יוסי רוזנמן

עיתונאי ופעיל חברתי בכנסת

לרגל יום הזיכרון לשואה ולגבורה בורחים מהמערכה, שוכחים את הזיכרון

בשעה שחיילים נלחמים, אזרחים נהרגים ומשפחות חיות תחת איום מתמיד - יש הבוחרים לארוז מזוודות ולעזוב • לא לצורך חופשה ולא להפוגה קצרה, אלא כהחלטה אסטרטגית: להתרחק מהסיכון • יש מי שיכנו זאת "דאגה למשפחה", אחרים ידברו על "ניהול סיכונים" • צריך לומר ביושר: עזיבה בעת מלחמה איננה עוד החלטה פרטית ניטרלית - היא אמירה ערכית

דורשת מחיר; קיים חוזה לא כתוב בין המדינה לאזרחיה: בשגרה נהנים, ובחירום מתגייסים, ומי שמפר את האיוון הזה, פוגע לא רק במדינה, אלא גם בתחושת הסולידריות הבסיסית.

אשליית "תעודת הביטוח"

רבים מהעוזבים מנמקים את החלטתם בצורך ב"תעודת ביטוח". דרכון זה, אופציה לחיים במקום בטוח יותר; אך ההיסטוריה היהודית מלמדת עד כמה הביטחון הזה שברירי - קהילות יהודיות פרחו לאורך דורות ואז קרסו במהירות מול גל של אנטישמיות או שינוי פוליטי. התחושה שניתן "להסתדר בחו"ל" היא לעיתים אשליה נוחה, במיוחד עבור מי שגדל בתוך מדינה יהודית חזקה, האירוניה היא שדווקא מדינת ישראל - עם כל מורכבותה והסיכונים הנלווים אליה - היא המקום היחיד שבו ליהודים יש שליטה מלאה על גורלם; לעזוב אותה מתוך חיפוש ביטחון מוחלט, זה להתעלם מלקחי העבר.

בקטנה

הוויכוח על העוזבים אינו רק שאלה של מדיניות או כלכלה. הוא נוגע בליבה של הזהות הישראלית. האם אנו רואים בעצמנו קהילה המחויבת לגורל משותף, או אוסף יחידים שמחשבים סיכונים באופן קר?

יום הזיכרון לשואה ולגבורה אינו רק מבט לאחור, אלא גם מבחן להווה; הוא למעשה מציב אותנו בפני השאלה: מה אנו עושים עם הזיכרון הזה? והאם אנו משאירים אותו בתחום הסמלי בלבד? אפשר להבין פחד - אי אפשר לנרמל נטישה. מדינה נבנית לא רק מהצלחות, אלא גם מהנכונות להישאר כשהמצב קשה; כל מי שבחר לעזוב בזמן כזה, אולי מציל את עצמו - אך בו בזמן, מחליש את "סיפור הביחד" שבלעדיו אין מדינה.

מעבר לכך, העזיבה איננה פתרון נטול סיכון; יהודים בחו"ל חשופים כל העת לתנודות פוליטיות, לגלי אנטישמיות ולחוסר ודאות מתמשך, ובעיקר - מי שמבקש לשנות את המציאות הפוליטית בישראל לא יכול לעשות זאת מרחוק; שינוי נבנה מתוך מעורבות, מאבק אזרחי ונוכחות כאן בישראל ולא מהיציע שמעבר לים; בסופו של דבר, זהו מבחן עמוק של מחויבות - בהבנה הפשוטה שאין לנו ארץ אחרת. ולא כסיסמה, אלא כבחירה יומיומית. דווקא ברגעים של ספק ופחד, נבחנת הנאמנות האמיתית והאחריות לעצב את עתיד המדינה, כאן ועכשיו.

מדינה אינה מתקיימת רק בזכות צבאה, אלא בזכות הנכונות של אזרחיה לשאת בנטל. כאשר חלקים מהחברה בוחרים לצאת מן המעגל הזה דווקא ברגעי מבחן, הם מחלישים את המרקם שעליו נשענת היכולת להמשיך ולהילחם - לא רק פיזית, אלא גם מוסרית. ואין מדובר רק במגזר מסוים.

בין זיכרון השואה להתנהגות בהווה

זיכרון השואה הפך לאבן יסוד בזהות הישראלית; ההבטחה שלא נהיה עוד חסרי מגן, שלא נהיה תלויים בחסדי אחרים, שלא נעמוד שוב מול סכנה קיומית ללא יכולת תגובה - מה המשמעות של ההבטחה הזו, אם ברגע של סכנה, יש מי שבוחרים להתרחק ממנה? האם הזיכרון נועד רק לטקסים, או שהוא מחייב גם התנהגות?

דמותו של בנימין זאב הרצל סימלה את המרד ברעיון היהודים ימשיכו לחיות כקהילה נרדפת - הציונות ביקשה לייצר מציאות אחרת של ריבונות, של אחריות, של נכונות להיאבק על הבית; עזיבה בעת מלחמה מערערת בדיוק את העיקרון הזה וביום הזיכרון לשואה ולגבורה צורמת במיוחד.

יהדות התפוצות היא לא תירוץ

יש מי שמנסים להצדיק את העזיבה דרך ההיסטוריה היהודית: הרי יהודים חיו אלפי שנים בתפוצות, הסתגלו, שרדו, שגשגו. זה אמנם נכון, אך הקבלה כזו מטעה; החיים בתפוצות לא היו אידיאל, אלא הכרח; הם נבעו מחוסר יכולת לשלוט בגורל, ומדינת ישראל קמה כדי לשנות מצב זה. לעזוב אותה דווקא כאשר מתמשש האיום שעליו נבנתה, זה לא המשך המסורת היהודית, אלא ויתור עליה. יתרה מכך, גם יהודי התפוצות עצמם לא היו "בורחים" במובן הפשטני - הם בנו קהילות, מוסדות, מערכות תמיכה והתמודדו עם מציאות מורכבת לאורך זמן; מי שעזב היום לא נכנס בהכרח למסלול של בנייה מחודשת; לעיתים זו פשוט בחירה לברוח מהמחיר.

אחריות, לא רק זכויות

הישראלים רגילים לחשוב על אזרחות כמונחים של זכויות כמו: חופש תנועה, הזדמנויות כלכליות ואפשרות לבחור היכן לחיות; אך אזרחות היא גם מערכת של חובות - במיוחד במדינה שחיה תחת איום מתמיד.

אי אפשר ליהנות מפירות הריבונות - ביטחון, כלכלה וזהות לאומית ובו בזמן להתנתק ממנה כאשר היא